

DOTVÁRANIE DEJÍN SLOVENSKEHO NOVINÁRSTVA

DUHAJOVÁ, Z. – ŠEFČÁK, L.: Dejiny slovenského novinárstva 1918–1968. Bratislava, Univerzita Komenského 1999. 245 s.

Každé dielo, ktoré posudzuje históriu sine ira et studio, si zasluhuje úctu. Takým dielom je aj hodnotená publikácia určená na univerzitné štúdium žurnalistiky a zároveň je zaujímavá aj pre historikov, ktorí majú blízko k žurnalistike. Časové rozpätie päťdesiatych rokov, ktoré analyzuje, je významné tým, že sa zrodom československého štátu zachránilo zanikajúce slovenské novinárstvo a vznikla moderná slovenská žurnalistika.

Publikácia nadviazala na predchádzajúce dielo Dejiny slovenského novinárstva 1918–1948 a je obohatená o ďalší významný úsek dejín (do roku 1968), ktorý predstavuje prvovýškum obdobia, ktoré dosiaľ nebolo prebádané. Výlučným tvorcom tejto časti z autorskej dvojice je L. Šefčák.

Vysokoškolská učebnica má päť kapitol, ktoré sú označené podľa vymedzenia skúmaných období. Sú to tieto kapitoly:

1. Slovenské novinárstvo v Československej republike v rokoch 1918 až 1938
2. Slovenské novinárstvo po Mnichove a za slovenského štátu
3. Novinárstvo v Slovenskom národnom povstaní
4. Slovenské novinárstvo v rokoch 1945 až 1948 s podtitulom Prvé kroky slovenskej žurnalistiky na oslobodenom území republiky
5. Slovenské novinárstvo v rokoch 1948 až 1968

Hodnotiť dejiny jednotlivých období je veľmi zložitá, keď si uvedomíme, že v uvedenom časovom úseku pluralitnú demokraciu prvého československého štátu vystriedal totalitný režim slovenského štátu, pokračovalo obdobie (1945–1948), v ktorom sa prelínali demokratické princípy s prvkami nastupujúceho socializmu. V ďalšom období, sa s výnimkou krátkej etapy obrodného procesu realizoval socializmus podľa stalinského modelu. Všetky tieto zásadné politicko-spoločenské zmeny sa markantne odrazili v tlačovej politike, vo vývoji masmédií, v ich spoločenskom postavení a poslaní.

Analyzujúc tieto obdobia publikácia zohráva dôležitú úlohu v mapovaní histórie slovenského novinárstva, a to nielen tlače, ako bolo zvykom v minulosti, ale súčasne a kontinuálne sleduje aj vznik a vývoj agentúrnej, rozhlasovej a filmovej žurnalistiky, ako i začiatky a rozbeh televízneho spravodajstva a publicistiky. Pravda, rozsah vysokoškolskej učebnice neumožnil mapovať tieto masmédiá podrobnejšie, treba však oceniť komplexný pohľad

na vznik a vývoj slovenskej žurnalistiky. Posudzované dielo zahŕňa aj ďalší významný úsek, ktorý poskytuje predpoklady novinárskej práce a dotvára obraz dejín novinárstva. Sú to tlačové poriadky a právne normy, ktoré tvoria základ tlačovej politiky, prípadných cenzorských zásahov, likvidácie nepohodlných periodík a obmedzovania slobody tlače i práva na informácie, ktoré prinajmenšom umožňovali administratívnymi spôsobmi vplývať na masmédiá a pôsobiť, aby slúžili štátnej moci. Publikácia to dokumentuje osudom celého radu periodík, ktoré sa neprispôbili oficiálnej ideológii a boli zrušené. Napríklad v období slovenského štátu bola zlikvidovaná prevažná časť demokratickej tlače, zaviedla sa cenzúra, štát monopolizoval spravodajstvo prostredníctvom Slovenskej tlačovej kancelárie a nacistickej agentúry Deutsches Nachrichten Büro. Rubom takejto informačnej politiky bol vznik ilegálnej odbojovej tlače i tlače a rozhlasu zahraničného odboja. Publikácia tiež poukazuje, aký veľký význam pre demokratický vývoj masmédií v oslobodenej republike mala tlač a Slobodný slovenský vysielač v čase Slovenského národného povstania.

Vysokoškolská učebnica sa neobmedzuje iba na faktografické zmapovanie histórie, ktoré je vecné a veľmi podrobné. Erudovanosť autorov a hlboký prienik do problematiky ich uschopnila kvalifikovane interpretovať rozhodujúce javy a tendencie a kriticky hodnotiť vývin politických, občianskych i štátnych periodík, a to na ústrednej, regionálnej i okresnej úrovni a aj menšinových masmédií.

Pri výbere a textácii sa autori orientovali predovšetkým na tie periodiká, ktoré splňali dôležitú politicko-spoločenskú úlohu v danom období a majú význam pre dnešok, pričom plne rešpektovali informačné potreby študentov žurnalistiky. Vysokoškolskú učebnicu môžu využívať pri spracúvaní seminárnych, prípadne ročníkových a diplomových prác. Orientačne im na to poslúži aj príloha Slovenská žurnalistika v dátach a register literatúry, ktorý je oproti predchádzajúcemu dielu rozšírený o zoznam bibliografií, encyklopédií a katalógov periodickej tlače.

Záverom možno konštatovať, že publikácia je svojou faktografickou šírkou, nestranným podaním a kritickým videním spolahľivým vodidlom v novodobých dejinách slovenského novinárstva. Inšpiruje k ďalším prácam, ktoré budú prínosom nielen k historiografii novinárstva, ale i k všeobecným a národným dejinám.

JUDr. Ludovít Jacz